

**ЖАМИЯТНИ МАЪНАВИЙ ЮКСАЛТИРИШГА ИЖТИМОЙ-
ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ЎРНИГА ОИД БАЪЗИ МАСАЛАЛАР**

DOI : 10.5281/zenodo.11147662

Л.Ў.Жамолов

О.Т.Турғунбоев

Самарқанд давлат ветеринария медицинаси, чорвачилик ва биотехнологиялар университети «Ижтимоий-гуманитар фанлар, жисмоний маданият ва спорт кафедраси»

Резюме: Мазкур мақолада , бугунги кунда долзарб масалаларидан бири сифатида янги Ўзбекистонда маънавий етук ҳар томонлама баркамол авлодни шакллантириб, олдимизга қўйган улуғвор мақсадларга эришишда ҳал қилувчи омил сифатида ва бу жиҳатларни шакллантиришда ижтимоий-гуманитар фанларнинг ўрнига оид баъзи масалаларга эътибор қаратилди.

Калит сўзлар: маънавий баркамол шахс, фалсафа, бадий адабиёт, ватан тарихи, иқтисодий тараққиёт, маънавий –маърифий омиллар. Ҳуқуқий ва сиёсий маънавият, юрт тақдирига дахлдорлик, янги таҳрирдаги кадрлар тайёрлаш илмий дастури.

Бугунги кунда янгиланган Ўзбекистоннинг иқтисодий тараққиёти ижтимоий- сиёсий ва маънавий-маърифий тараққиёт билан узвий алоқададир. Бошқача айтганда иқтисодий тараққиёт осмондан мужиза бўлиб тушадиган нарса эмас, уни Ўзбекистон халқининг ўзи амалга оширади. Яъни халқнинг маънавий-маърифий савияси, умуммаданий салоҳияти қанчалик баланд бўлса, иқтисодий тараққиёт ҳам шунча тезлашиб “эркин, фаровон ҳаётни таъминлашга шарт-шароит яратилади”шунинг учун ҳар бир фуқаро, аҳолининг ҳамма қатлами буни яхши англаб етиши лозим . “Президентимиз Ш.М.Мирзиёев тақидлаганларидек” Ўзбекистоннинг янги уйғониш даврини яратишга киришган эканмиз, ҳар бир-бир юртдошимизнинг қалби ва онгида ана шундай маънавият

шуъласи порлаши ва у бизни эзгу ишларга ундаб юксак масъулият туйғуси билан яшашга даъват этиб туриши зарур.

Бугунги кунда юртимизда олиб борилаётган кенг кўламли ислоҳиатлар самараси уларни халқимизнинг дунёқараши, ҳуқуқий ва сиёсий маданияти изчил юксалиб бормоқда. Дарҳақиқат умумий нуқтаи-назардан қарайдиган бўлсак, бугун аҳолимизнинг фикрлаши, атрофда содир бўлаётган воқеаларга муносабати тубдан ўзгариб бормоқда. Шундай экан, биз биринчи навбатда аҳолининг катта қатламини ташкил қилаётган ёш авлоднинг таълим-тарбияси, уларнинг жамиятда қандай ўрин эгаллашига этибор қаратиб, авлодлар алмашинувида бирон-бир камчиликка йўл қўйилишига имкон бермаслигимиз лозимдир. Бугунги кунда – юртимизда дунёни янгича идрок этадиган, ўз тақдирини халқи, Ватани тақдири билан бир деб билиб фаолият кўрсатадиган янги баркамол авлодни шакллантиришдек муҳим вазифа олдимизда турибди.

Шунинг учун ҳам ҳозирги давр талабидан келиб чиқиб “янги таҳрирдаги кадрлар тайёрлаш илмий дастури қабул қилиниб, у изчил амалга оширилмоқда, яъни ёш авлодга аждодларимизнинг доно тажрибаларини сингдириш, инсоний фазилатларни шакллантириш ва ривожлантириш, миллат олдидаги бурч ва масъулиятни ҳис қилиш ва шу асосда бугунги кун талабига жавоб берадиган юксак маънавияти, билимдон инсонларни тарбиялаш давлатимиз сиёсатининг устувор йўналиши ҳисобланади

Бу ҳақда 2022-2026 йилларга мўлжалланган янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясида “Мамлакатимизда маънавий тарбия тизимининг “янги стратегиясининг яратиб халқимиз айниқса, ёшлар ўртасида маънавий – маърифий ишларни сифат ва мазмун жиҳатидан янги босқичга кўтаришимиз керак дейилган.

Бугунги бозор иқтисодиёти ёшлар тарбиясига ўз таъсирини ўтказмасдан иложи йўқ лекин бунга теранроқ назар солсак бозор иқтисодиёти барчани эмас балки маънавияти паст одам тез бузади. Маънавияти юксак киши бу шароитда ҳам инсоний фазилатларини йўқотмайди бошқача айтганимизда бозор иқтисоди,

инсонларни саралайди ниқобларни йиртади, сохта маънавияти бозорга олиб чиқувчиларни четга чиқариб қўяди. Бу эса маънавий тарбиянинг муҳимлигини яна ҳам ўткирроқ қилиб қўяди. Ҳозир аксари ёшларимиз иқтисодий, ҳуқуқий билимларни ўрганишига берилганлар албатта бу яхши лекин шу билан бирга тарих, она тили, адабиёт, санъатни ҳам севиб ўрганиши лозим. Ёшлар маънавий дунёсини кенгайтиришда мусиқа, театр ва бадий адабиётларнинг роли бениҳоя катта айниқса бу масала шаҳсан Президентимиз алоҳида эътибор қаратиб бир неча йилдан буён беш ташаббус доирасида ёш китобхон кўрик танловлар ўтказилиб келаётганлиги бежиз эмас, чунки бадий адабиёт ҳиссиётларни тарбиялайди кўнгил мулкини обод қилади, тафаккур бойлигини улғайтиради. Демак бугунги талаба, ёшлардан талаб қилинадиган нарсалар борки бу касбий билишдан ташқари, инсоний сифатлар дейилади бунга ватанпарварлик, миллатпарварлик, фидойилик, ҳалоллик, ростгўйлик адолат ва ҳақиқатни севиш ана шундай сифатлардир.

Умумий ўрта ва олий ўқув юртларида бу сифатларни шакллантиришда ижтимоий-гуманитар фанларни ўрни катта деб ҳисоблаймиз. Бундан бир неча йил олдин барча олий-муассасаларда маънавий асослари, маданиятшунослик фанлари махсус курс сифатида ўтиларди нимагадир кийинги йилларда бу курслар ўқув режаларидан олинди, бизнингча мутахассислигидан қатъий назар бу фанлар ҳам махсус курс сифатида ўтилиши лозим, юқорида айтганимиздек бадий адабиётни ўрни алоҳида аҳамиятга эга шундан келиб чиқиб олийгоҳнинг ўзбек тили ва адабиёти кафедраларида талабаларни бадий адабиётга алоҳида эътибор қаратиб йўналтириш лозим. Маънавий тарбия ёшларда инсонийлик хусусиятларини тарбиялаш жараёнидир, ана шу тарбия воситаси кишилик жамияти томонидан яратилган моддий ва маънавий қадриятларни кишилар онгига етказиш, ёшларни қадриятларни аниқлаш, уларни ардоқлаш руҳида тарбиялашдир. Бу ҳақда Президентимиз Ш.Мирзиёев Ўзбекистон стратегияси китобида шундай деган эди. Нега юз йиллар давомида шаклланган асл инсоний қадриятларимиз ўрнини бузғунчи ғоялар эгаллаб олишга йўл қўймаслигимиз

зарур дийилади. Дарҳақиқат бугунги кунда оммавий маданият ниқоби остида бизнинг миллий қадриятларимизга ёд бўлган ҳолатлар кириб келмоқда. Одамийлик нуқтаи назарида кўпгина одатлар масалан ота-она, қариндош уруғларни ҳурмат қилмаслик, жамоат транспортларда юрганда катталарга болали аёлларга жой бермаслик, кўполлик бетгачопарлик ахлоқсизлик, уят эканлигини билган холда ҳамма вақт ҳам ана шундай салбий ҳолатларни кўринишлари намоён бўлаётган бугунги кунда замон талабларига жавоб берадиган ахлоқий идеалларни шакллантиришдек машаққатли жараён кечаётган бир даврда маънавиятимиз, маданиятимиз қадриятларимиз ва урф одатларимиз қаторида фаровон турмуш-тарзимизни муҳофаза қилишимиз жамиятимизни турли таҳдидлардан муносиб ҳимоя қилишимиз барчамиздан бирдек талаб этилади. Ёш авлод ўртасида жинойтчилик ва бошқа нохуш ҳодисалар келиб чиқишнинг олдини олиш чора-тадбирларини янада кенгайтириш, уларда замонавий интеллектуал тизим ва салоҳиятни кучайтириш долзарб бўлиб ҳисобланмоқда.

Ахборотлашган жамиятда турли таҳдидларнинг бўлиши муқаррардир. Бу эса кундан-кунга кенг қамровли бўлиб бормоқда. Қачонки ёш авлод, халқимиз маънавият ва бир сўз билан айтганда тарбиянинг бош мезон омиллари ва таркибий қисми ҳисобланган ўзларининг миллий маданияти, урф-одат, қадрият ва анъаналари, тили, дини ва миллийлиги ҳамда ўзлигини англасагини соғлом тафаккур ҳукмрон бўлган фаровон жамият яратишимиз мумкин. Жамиятимиздаги барча фуқароларнинг тинч-тотув, фаровон ҳаёт кечириши ва маънавий етук бўлиши учун доимий нафақат уюшган қатлами билан эмас, балки уюшмаган қисми ўртасида ҳам тарғибот ва тушунтириш ишларини олиб бориш зарурдир.

Бугунги давр миллатимиз келажаги бўлган ёшлар олига қатор вазифаларни қўйяпти.

Биринчидан, ёшлар мустақам ирода, мустақил ҳар-хил таъсирларга берилувчан бўлса, у ўз йўлини осонгина йўқотиб қўйиши мумкин. Мустақил

фикр бўлмаса, ёшларнинг жамиятни янгиловчи куч экани қуруқ гап бўлиб қолади.

Иккинчидан ёшларнинг ҳар томонлама билимли бўлишлари керак, негаки, бугунги дунёда билимсиз бўлиш ҳалокат билан тенг. Президентимизнинг ёшларимизга миллат келажаги сифатида қараётганлигининг боиси ҳам шунда.

Учинчидан эса аниқ ва пухта тафаккурга эга бўлишлари шарт. Бу тафаккур замирида миллат, маданият, тарих ва келажак мужассам бўлиши лозим. Илғор билимларга эга бўлиши, компьютер техникаси-ю, хорижий тилларни мукамал ва айни пайтда ўз миллий қадриятларимизни ҳам асрай билишимиз шарт. Бу эса ўз навбатида мустақиллигимизнинг аҳамиятини теран англашимизга, ёшларимизни миллий истиқбол ғоялари руҳида тарбиялашимизда жуда асқотади.

Тўртинчидан юқорида қайд этилган барча жиҳатларни ёшлар онгида шакллантиришда ижтимоий-гуманитар фанларнинг ўрни ва аҳамияти беқиёсдир. Шу боис адабиёт, фалсафа, ватан тарихи, маънавий асослари, диншунослик фанларининг имкониятларидан мумкин қадар кенг фойдаланишимиз лозим.

Хулоса қилганимизда маънавий етук ҳар томонлама камолотга етган ёшларни тарбиялаш ҳозирги вақтда жамиятимиз олдида турган долзарб вазифалардан бўлиб ҳисобланар экан, асосий вазифа замонавий билим асосларини пухта ўзлаштириб, Ватанимиз равнақи учун хизмат қилишдан иборатдир. Олган билимларини мамлакатимизнинг иқтисодий маънавий маданий тараққиёти йўлида астойдил сарф қилиш асосий бурч бўлмоғи лозим.